

Οι οικονομίες ψευδαισθήσεων

Οι παλαιές κρίσεις μιλούν για το μέλλον

ΝΟΥΡΙΑ ΡΟΥΜΠΙΝΙ, ΣΤΙΒΕΝ ΜΙΜ
Η οικονομία της κρίσης - Μάθημα
εκτάκτου ανάγκης για το μέλλον
του χρήματος
 μετ: Τίβνο Σπερελάκη
 εκδ. Πατάκι

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

Το μάθημα έρχεται από τις ΗΠΑ, με το μόνιμο στρωμένο εκεί και φυσικά, στην Ε. Ε. Οι προβλέψεις; Μάλλον είναι δυσόσιμες. Η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα είναι μια αργή και βασανιστική τύπου U. Οι άνθρωποι του κόσμου τούτου θα μάθουν πως δεν υπάρχει ασφαλές καταφύγιο, αν δεν αλλάξει το σύστημα αξιών και δεν επανέλθει τόσο στη συμβολική-φιλοσοφική όσο και στην πραγματική-οικονομική του ισορροπία. Αυτή είναι η παραδοχή των καθηγητών Ρουμπινί και Μιμ - από τους γνωστότερους οικονομολόγους στον κόσμο. Γνωστός ως «δόκτορας-Κασσάνδρα», ο Ρουμπινί ήταν από τους πρώτους που σήμαναν συναγερμό για τη στεγαστική φούσκα στις ΗΠΑ. Βαθός γνώστης της οικονομικής ιστορίας και της αμερικανικής επιχειρηματικής κουλτούρας ο Μιμ.

Η ανάλυσή τους μοιάζει με αυτή που χρησιμοποιούν οι νομπε-

Η αθέτηση αποπληρωμής του χρέους θα μπορούσε να οδηγήσει τις χώρες του Νότου σε έξοδο από το ευρώ, σε διάλυση της ΟΝΕ, ή σε διάλυση της Ε.Ε.

λίστες Τζόζεφ Στιγκλιτς και Πολ Κρουγκμαν και, όπως παραδέχεται ο Ρουμπινί στους New York Times, τη μεθοδολογία τους έχουν επηρεάσει οι Άλαν Γκρίνσπαν και Τζον Μένιαρντ Κέινς.

Στο φόντο της παγκοσμιοποίησης, η ταχύτητα στη ροή κεφαλαίων και η διεθνής κερδοσκοπία αποσταθεροποιεί τις αγορές και τις τιμές σε αρκετές χώρες και προκαλεί την εμφάνιση σφοδρών χρηματοπιστωτικών κρίσεων. Η ανάπτυξη με «στατιστικά εφέ» προκάλεσε δύο συνέπειες: την αύξηση της αντιπαραγωγικής νοστροπίας και την αδυναμία υλοποίησης δημοσιονομικών προσαρμογών για την απομάκρυνση της κρίσης. Οι πολιτικές ανάκαμψης οδήγησαν σε πιστωτικές φούσκες και δημοσιονομικούς εκτροχιασμούς, με αποτέλεσμα η κρίση χρέους να είναι ενδεκόμενα και να αυξάνονται τα μακροπρόθεσμα επίπεδα δανεισμού. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν τροχοπέδη ανάπτυξης, π. κ. για την περιφέρεια της Ευροζώνης (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιταλία, Ισπανία). «Η ένταξή τους στο ευρώ τους έδωσε τη δυνατότητα να δανείζονται και να καταναλώνουν περισσότερο από ό, τι πριν. Η επακόλουθη ραγδαία πιστωτική άνοδος στήριξε την κατανάλωση, αλλά

και οδήγησε στην αύξηση των μισθών. Αυτό κατέστησε τις εξαγωγές τους λιγότερο ανταγωνιστικές και, ταυτόχρονα, η υπέρμετρη γραφειοκρατία και άλλα δομικά προβλήματα αποθάρρυναν τις επενδύσεις σε τομείς υψηλής εξειδίκευσης» σημειώνει ο Ρουμπινί. Κάποια στιγμή θα εξαντληθεί η προφημία του ΔΝΤ, της Ε. Ε. και της ΕΚΤ να παίξουν το ρόλο του εσχατού καταφυγίου. Ένα πιθανό σενάριο για την Ελλάδα είναι η αναδιάρθρωση χρέους. Ειδήλλως, η αθέτηση αποπληρωμής του χρέους θα μπορούσε να οδηγήσει τις χώρες του Νότου σε έξοδο από το ευρώ, σε διάλυση της ΟΝΕ, ίσως σε διάλυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σενάρια που πριν από μερικά χρόνια ήταν αδιανόητα, είναι ορατά στην Αθήνα, τη Ρώμη, τη Μαδρίτη και τη Λισαβόνα. Δεν είναι λίγοι όσοι πεπεισμένοι ότι το ευρώ ενδεχομένως δεν θα υπάρχει με τη σημερινή του μορφή στον μεσοπρόθεσο ορίζοντα.

Αντλώντας ανάλογα στοιχεία από διάφορες χώρες και διαφορετικούς αιώνες, οι Ρουμπινί και Μιμ τονίζουν ότι οι κρίσεις ήρθαν για να μείνουν. Αυτό που μπορούν να κάνουν οι κυβερνήσεις είναι να περιορίσουν τη συχνότητα εμφάνισης και τη σοβαρότητά τους. Οι κρίσεις των δύο τελευταίων δεκαετιών σε χώρες τόσο διαφορετικές, όπως το Μεξικό (1994), τον «ασιατικό Τύγχεον» το 1997 και 1998, η Βραζιλία και η Ρωσία (1998), το Πακιστάν και η Αργεντινή (2000) κ. ά. έχουν πολλά κοινά με τη σημερινή κρίση. Συσχετίζοντας τις προηγούμενες εμπειρίες, οι Ρουμπινί-Μιμ δείχνουν πώς μπορούμε να εντοπίζουμε και να αντιμετωπίζουμε την εγγενή αστάθεια της παγκόσμιας οικονομίας, να αναγνωρίζουμε τα σημεία πίεσης, να μαθαίνουμε από προγενέστερα περιστατικά «παράλογης ευφορίας», να εντοπίζουμε τη διαδρομή της παγκόσμιας μετάδοσης της νόσου και να προγραμματίζουμε το άμεσο μέλλον μας.

«Λένε πως δεν υπάρχουν άθεοι στα χαρακώματα. Ίσως, τότε, να μην υπάρχουν ούτε και φιλελεύθεροι στις χρηματοοικονομικές κρίσεις». Μέχρι στιγμής ο αφορισμός του οικονομολόγου του Χάρβαρντ, Τζέφρι Φράνκελ, δεν ισχύει.

Η κρίση συνδέεται με τη βαθιά συστημική σήψη. Είναι σαν κύμα που συσσωρεύεται και, όταν ξεσπάει, είναι συντριπτική για τις οικονομίες των ψευδαισθήσεων.

Από το «κραχ» του 1929 έως τη σημερινή κρίση με τα «δάνεια των φτωχών» της Αμερικής, τα αίτια παραμένουν τα ίδια. Οι κρίσεις είναι συνάρτηση του ευαγγελίου των μη εποπτευμένων-αυτορρυθμιζόμενων αγορών, των νέων χρηματοοικονομικών θεσμών που απομυζούν τον πλούτο, είναι συνάρτηση του συνολικού σάπυσις στήματος των μόνων, των διεφθαρμένων οίκων αξιολόγησης και των αστόχαστων αποφάσεων των πρωταγωνιστών του συστήματος και των νωθρών πολιτικών. Αν εκλείψουν αυτά πρώτα, ίσως επανέλθει μια κάποια ισορροπία.